

Παρουσίαση του «Αρχείου Ροδίωνος Π. Γεωργιάδη»
(επιμέλεια – εισαγωγή Γιώργος Χατζηκωστής)

Πέτρος Παπαπολυβίου
Επίκουρος καθηγητής
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας
Πανεπιστήμιο Κύπρου
Λευκωσία, 4 Φεβρουαρίου 2009

Η αποψινή βραδιά είναι ιδιαίτερα σημαντική για την κυπριακή ιστοριογραφία, καθώς παρουσιάζεται στο αναγνωστικό κοινό το τρίτομο έργο «Αρχείον Ροδίωνος Π. Γεωργιάδη», που κυκλοφόρησε τον Ιούλιο του 2008 στη Λευκωσία, με εισαγωγή και επιμέλεια από τον Γιώργο Χατζηκωστή. Το έργο αυτό το ανέμενε η κυπριολογία για πολλά χρόνια και με ανακούφιση και ενθουσιασμό πληροφορηθήκαμε την έκδοσή του. Είναι από αυτά που θα στηρίξουν δεκάδες άρθρα, επιστημονικές μελέτες και διδακτορικές διατριβές και αξίζουν συγχαρητήρια στη διεύθυνση και στους καθηγητές του Παγκυπρίου Γυμνασίου που οργάνωσαν την αποψινή εκδήλωση. Θα προσπαθήσουμε να δώσουμε σε αδρές γραμμές ορισμένα, μόνο, από τα τόσα πολλά σημαντικά που κομίζει στις κυπριακές σπουδές η έκδοση του Αρχείου του Ροδίωνος.

Πρώτα, τα εκδοτικά: Ο πρώτος τόμος, με έκταση 385 σελίδες, έχει υπότιτλο «Εισαγωγή – ο Ροδίων – κείμενα στοχασμού – γλωσσικές μελέτες – Κονόν Κυπρίων – Εστία Κυπρίων – ποικίλα έγγραφα». Ο δεύτερος τόμος, με 333 σελίδες έχει υπότιτλο «Ιστορικά έργα – μελέτες για την Κύπρο - μεταφράσεις» και ο τρίτος τόμος, με τον υπότιτλο «Η συμβολή της Κύπρου στην ελληνική επανάσταση (έγγραφα των γενικών αρχείων του ελληνικού κράτους)» και 363 σελίδες. Η τρίτομη έκδοση συνολικά καταλαμβάνει 1081 σελίδες. Εκδότης είναι η Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου και εκφράζουμε τις ευχαριστίες και τα συγχαρητήρια μας στον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο Β΄, που αποδέχθηκε και ενέκρινε αμέσως την πρόταση. Είναι μια ενέργεια και μια έκδοση που επαναλαμβάνει τη μεταθανάτια έκδοση του βιβλίου του Λοΐζου Φιλίππου «Κύπριοι Αγωνισταί», από την Ιερά Αρχιεπισκοπή, επί αρχιεπισκοπείας Μακαρίου του Τρίτου, το 1953.

Στο εισαγωγικό του κείμενο, ο Γιώργος Χατζηκωστής παρουσιάζει συνοπτικά τις βιογραφικές πληροφορίες για τον Ροδίωνα, το πλούσιο αρχείο του και την τύχη του. Όπως μαθαίνουμε, από το Δεκέμβριο του 1948, η Εθναρχία Κύπρου, είχε ανακοινώσει την πρόθεσή της να εκδώσει «όλον το έργον του Ροδίωνος Γεωργιάδη, το οποίον», διαβάζω, «αποτελεί σπουδαίαν συμβολήν εις την συμμετοχήν της Κύπρου εις την ελληνικήν επανάστασιν». Ο Χατζηκωστής έχει εκδώσει, το 1995, το εξαιρετικό βιβλίο – υπόδειγμα ερευνητικής εργασίας - «Έπος και μαρτύριο: Οι Κύπριοι ήρωες του αλβανικού έπους και της Εθνικής Αντίστασης Ροδίων και Μιλτιάδης Γεωργιάδης». Είναι ένας άνθρωπος που ξεχωρίζει με το ήθος και τη σεμνότητά του στα κυπριακά γράμματα, ένας φιλόλογος «παλαιάς κοπής», δηλαδή με άριστη κατάρτιση, εργατικότητα και τεράστια και αθόρυβη ανιδιοτελή προσφορά. Ειδικότερα, ως καθηγητής, ταυτίστηκε όσο λίγοι με το Παγκύπριο Γυμνάσιο στη σύγχρονη περίοδο του ιστορικού εκπαιδευτηρίου. Υπήρξε ως γυμνασιάρχης ο κινητήριος μοχλός για τις εκδηλώσεις της εκατονταετίας του Παγκυπρίου, που άφησαν ως κληρονομιά μια σειρά σημαντικών εκδόσεων, αλλά συνετέλεσαν και στη δημιουργία του Αρχείου και του Μουσείου του Σχολείου. Ο Γιώργος Χατζηκωστής ήταν ο άνθρωπος που ανέδειξε πρώτος στις ημέρες μας την προσωπικότητα του Ροδίωνος, εντόπισε και επιδίωξε την έκδοση του Αρχείου του, και με την παρούσα έκδοση ολοκληρώνει την αποκάλυψη μιας προσωπικότητας από τις κορυφαίες που αποφοίτησαν από το ιστορικό αυτό σχολείο, το καύχημα της ελληνικής κυπριακής εκπαίδευσης στα χρόνια της δουλείας.

Επαναλαμβάνοντας το πόσο δύσκολη είναι η παρουσίαση μιας τόσο σημαντικής έκδοσης, που περιλαμβάνει τα γραπτά ενός εκπληκτικά πολύπλευρου νέου ανθρώπου, θα επιχειρήσουμε μια επιλογή όσο γίνεται πιο συνοπτική και συνολική. Σε κάθε τμήμα του Αρχείου που αναδημοσιεύεται, ο επιμελητής προτάσσει την ακριβή φιλολογική περιγραφή του. Είναι εντυπωσιακό το γεγονός ότι ο Ροδίων έχει αφήσει την δική του περιγραφή για ορισμένα από τα κατάλοιπά του, είτε επειδή ήταν υπερβολικά τακτικός είτε γιατί προαισθανόταν την πρόωγη απώλειά του. Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει τα προσωπικά του, ημερολογιακές σημειώσεις, σκόρπιες σκέψεις για τη πορεία και το μέλλον τη δική του και της πατρίδας του, αλλά και τα αισθηματικά του. Ο ίδιος έδωσε τον τίτλο «Τα εις εαυτόν» και τον υπότιτλο “Ad se”. Είναι οι σελίδες που είναι πολύτιμες για τον ιστορικό, καθώς εδώ θα ψηλαφήσουμε και θα ψυχογραφήσουμε την ιστοριογραφούμενη μορφή,

συνήθως σε δύσκολες ώρες περισυλλογής ή απογοήτευσης ή λιγότερο συχνά, σε ώρες αγαλλίασης. Από τα πολύ προσωπικά, ανάμεσα στην αναζήτηση της οπτασίας της «όμορφης μορφής», κατά την έκφρασή του, διαβάζω μικρά αποσπάσματα από το πώς αναλύει τον εσωτερικό του κόσμο. Είναι Μάρτιος του 1940, ο Ροδίων έχει πάρει το πτυχίο του, είναι 23 χρονών, και είναι η εποχή που ο πόλεμος έχει απλωθεί στην Ευρώπη:

«Είμαι ένας ιδεαλιστής; Όχι! Δεν είναι όμως, ούτε και υλιστής. Πιστεύω στο παρόν, παρακολουθώ το παρελθόν και προσπαθώ να μαντεύσω το μέλλον πάνω σε πραγματικές όμως βάσεις στη στηριζόμενος. Είμαι ένας ρεαλιστής. Ένας θετικιστής και κριτικός μαζί. Δε χωνεύω τα πράγματα που δεν έχουν λογική συνέχεια. Δεν πιστεύω σε τίποτα που δεν έχει αιτία, αφορμή και αποτέλεσμα. (...) Είμαι άνθρωπος που αλλάζω ιδέα σύμφωνα με την εξέλιξη των πραγμάτων. Όταν μου αποδειχθή κάτι ως ορθό σύμφωνα με τη λογική θα το παραδεχτώ.

Είμαι δημοκρατικός εξ απαλών ονύχων μα όχι κι οπαδός του φιλελευθερισμού. Άλλωστε ο φιλελευθερισμός όπως παρουσιάζεται στα τελευταία χρόνια ξέπεσε απ' την πραγματική σημασία της λέξεως. Υπό την πραγματική αυτή σημασία της λέξεως είμαι φιλελεύθερος.

Είμαι εθνικιστής. Πιστεύω στη δυναμικότητα του έθνους και νομίζω πως μόνο τα έθνη υπό τη φυλετική τους υπόσταση θα μπορέσουν να συμβάλουν στον πολιτισμό. Άλλωστε έχω καθήκον νάμαι εθνικιστής γιατί δεν είμαι ελεύθερος, μα σκλάβος κι η πατρίδα μου δεν διαθέτει τις τύχες της ελεύθερα. Ο φιλελευθερισμός μου μού επιβάλλει τον αγώνα κι ο εθνικισμός μου το πείσμα στον αγώνα αυτό μέχρι τη Νίκη.

Είμαι άνθρωπος αγαθός μέχρις επιπολαιότητας κι αυτό λογαριάζεται εις βάρος μου. Δεν μπορώ να κάνω κακό στον άλλο έστω κι αν ο άλλος αυτός μούχει κάνει το μεγαλύτερο κακό. Θα τον βρω ύστερα από λίγο και θα πάμε μαζί να πιούμε ένα κρασί και πάλι θα γίνουμε φίλοι. Γι αυτό την παθαίνω πολλές φορές απ' αυτή μου την καλωσύνη – επιπολαιότητα.

Είμαι δειλός. Δεν τολμώ να προχωρήσω πριν καλοσκεφθώ. Γι' αυτό χάνω πολλές φορές θαυμάσιες ευκαιρίες. Μόνο ό,τι προέρχεται από την ατομική μου προσπάθεια πραγματοποιείται με σχετικά επιτυχή αποτελέσματα».

Αυτή η εκ βαθέων εξομολόγηση του εικοσιτριάχρονου Ροδίωνος είναι απαραίτητη για να καταλάβουμε τον χαρακτήρα του, έστω και αυτές οι σκέψεις πρέπει να τεθούν στο μικροσκόπιο της ψυχικής του διάθεσης εκείνη την εποχή. Όσο για τον όρο «εθνικιστής», αν και ο ίδιος σπεύδει να εξηγήσει ότι τον αντιπαραβάλλει με τον διεθνισμό, είναι σαφές ότι πρέπει να ειπωθεί με το πρίσμα του 1940. Λίγες μέρες αργότερα, παραμονές της επετείου της 25^{ης} Μαρτίου, θα ξεσπάσει στις ίδιες σελίδες σε ένα παραλήρημα εναντίον όσων «λαγόκαρδων Κυπρίων» θέλουν να μείνουν για πάντα σκλάβοι, Διαβάζω: «Αφορεσμένοι νάστε σκουλήκια που σέρνετε πάνω στη γης το βρωμερό σας σώμα λερώνοντας το τίμιο ελληνικό χώμα της όμορφης νύφης της Μεσογείου, της Κύπρου. Η επανάσταση δεν θέλει να στηριχτεί σε σας δειλοί και ψεύτες στα αισθήματα. Εσάς που θέλετε να μείνετε για πάντα σκλάβοι σας καταριέται. Κι η κατάρα της, κατάρα που βγαίνει μέσα από τα μύχια της πατρίδας θάναι φοβερή κι ανατριχιαστική σαν κι αυτή: Εσείς, εσείς οι σκλάβοι όσοι τη δάφνη στην καρδιά να φέρετε φοβάστε, καταραμένοι νάστε».

Ο Ροδίων από την άποψη της καταγωγής του υπήρξε ...Παγκύπριος. Ο πατέρας του Προκόπης Χατζημιλτής Αρμένης – Γεωργιάδης, εθελοντής των Βαλκανικών πολέμων, κατοικούσε στη Λεμεσό, αλλά η καταγωγή του ήταν από οικογένεια της Λευκωσίας που μετανάστευσε στην Αίγυπτο. Η μητέρα του Θέκλα Γεωργιάδη ήταν από την Κερύνεια. Ο ίδιος αν και έζησε στη Λεμεσό και στη Λευκωσία, θεωρούσε κι αγαπούσε ως πατρίδα του την Κερύνεια, για την οποία, «την όμορφη πατρίδα του», έγραψε και ένα θαυμάσιο κείμενο, απευθυνόμενος σε μια άγνωστη αγαπημένη του. Διαβάζω: «Ω κύταξε. Πόσο καταπόρφυρος γίνηκε ο ουρανός τώρα που ο ήλιος γέρνει να λουσθή στα φουρτουνιασμένα νερά; Ο Άγιος Ιλαρίων, το Βουβαφέντο, η Καντάρα όλα τα γύρω βουνά κοκκίνησαν. Τα κάτασπρα σπίτια της Κερύνειας φαντάζουν σαν περισσότερώνες μέσα σ' όλη αυτή τη μαγεία. Άκου πώς σιγοτραγουδεί ερωτιάρικα ο μπάτης στις εληές και τις χαρουπιές. Ποια ερωτόλογα άραγε θα λήη το κύμα στην ακρογυαλιά; Ας αγναντέψουμε λίγο μακρυνά. Δεν διακρίνεις τις σκιές των βουνών της Κιλικίας; Ω να, τώρα ανάβουν τα φώτα της Σελεύκειας. Λένε πώς πολλές φορές όταν ο άνεμος είναι ευνοϊκός ακούγονται και τα σκυλιά που γαυγίζουν. Δεν είναι πράγματι μαγεία ο τόπος; Σκέψου τώρα πόσες ζωές πέρασαν από δω. Γιατί είναι πανάρχαια η πόλη. Σύμφωνα με τις ανασκαφές και τα δεδομένα τους οι

πρώτοι Έλληνες που ήλθαν από την Ελλάδα από εδώ αποβιβάστηκαν.» Λίγα μόνο χρόνια αργότερα, το ιερό του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, στην Κερύνεια, ήταν και ο τελευταίος προορισμός της ληκύθου με την τέφρα του Ροδίωνα.

Στο ίδιο προσωπικό μοτίβο ανήκουν και οι σημειώσεις «Σκέψεις του για τη ζωή και τον κόσμο», Αθήνα 1941-1942, που τις υπογράφει ως Ροδίων Π. Γεωργιάδης ο Κύπριος, με την πανέμορφη γραφή του. Εδώ διαπραγματεύεται θέματα όπως «Προορισμός του ανθρώπου και πολιτισμός» «Παράδοση και ανάγκη» «Ιστορική η αξία της ανάγκης και της παραδόσεως».

Μια άλλη ενότητα του ερευνητικού έργου του Ροδίωνα αποτελούν οι γλωσσικές – λαογραφικές του μελέτες. Την εργασία με τίτλο «Γλωσσικόν υλικόν εκ Κύπρου» ανέλαβε στο Πανεπιστήμιο, ως τεταρτοετής του Ιστορικού Αρχαιολογικού Τμήματος, και όπως λέει ο ίδιος, «εσκέφθην να χρησιμοποιήσω κατόπιν υποδείξεως του καθηγητού το υπ' εμού και υπό του κ. Πάνου Λεβέντη δευτεροετούς της Φιλοσοφικής συλλεγέν γλωσσικόν υλικόν. Δια τούτο και η εργασία φαίνεται ποιηθείσα υπ' αμφοτέρων». Στην πρώτη ενότητα περιλαμβάνονται 33 λήμματα που είναι αθησαύριστες λέξεις ή παρερμηνευθείσες από τον Αθανάσιο Σακελλάριο στα «Κυπριακά» του, και λέξεις που προέρχονται «εκ των αγρών και της ακτής, κυρίως, ουχί δε λέξεις των πόλεων», όπως αβανίζω, αμάντα, αμμάντα, ανακατσιώ, αναρή, απείλιχτρος, αρβάλιν, αστοσιά κ.ο.κ. Σε ένα άλλο τμήμα του αρχείου, 222 κυπριακές λέξεις σε ισάριθμα δελτία, περιγράφονται ως «Λέξεις ατελείωτες» που δεν ολοκληρώθηκε η ετυμολογία και η ερμηνεία τους. Ακολουθούν 252 κυπριακές παροιμίες σε αλφαβητική κατάταξη.

Το επόμενο τμήμα του αρχείου της πολυσχιδούς και ανήσυχης αυτής προσωπικότητας αποτελούν τα κείμενα της «Μεταρρυθμιστικής Ενώσεως Εθνικής και Κοινωνικής Πρωτοπορείας». Όπως σημειώνει ο Γιώργος Χατζηκωστής φαίνεται ότι το αρχικό κείμενο υπήρξε σύλληψη και σχεδιασμός του Ροδίωνα από το 1937. Η επόμενη μεγάλη ενότητα αναφέρεται στο «Κοινόν Κυπρίων», την πρώτη μεγάλη ιδέα του Ροδίωνα που πήρε σάρκα και οστά, μεσούσης της γερμανικής Κατοχής στην Αθήνα. Στην εισηγητική έκθεση για την ίδρυση του «Κοινού Κυπρίων» που υπέβαλε ο Ροδίωνας, μεταφέρθηκαν αρκετές από τις ιδέες της προηγούμενης «Μεταρρυθμιστικής Ενώσεως». Δημοσιεύεται και το

Ιδρυτικό της οργάνωσης, με ημερομηνία 4 Οκτωβρίου 1942, το προσωρινό καταστατικό, και ό,τι σώθηκε από το Βιβλίο Πρακτικών των Γενικών Συνελεύσεων.

Μελετώντας τα κείμενα του «Κοινού Κυπρίων» μπορούμε να εκτιμήσουμε το πνεύμα του ιδρυτικού του της οργάνωσης, του εικοσιπεντάχρονου πλέον Ροδίων, που την ίδια περίοδο είχε εμπλακεί και σε άλλες αντιστασιακές ομάδες και πράξεις. Τα άλλα 16 πρόσωπα που υπέγραψαν το ιδρυτικό του «Κοινού Κυπρίων» ήταν όπως διαβάζουμε τις υπογραφές: Ίκαρος Τσιμίλλης, Ήβη Χατζηγιάννου, Νικόλαος Αντωνιάδης, Σταύρος Συρίμης, Φρίξος Πετρίδης, Γλαύκος Κασουλίδης, Καλλίνικος Μαχαιριώτης, Σωκράτης Λοϊζίδης, Θεόδωρος Ζωγραφάκης, Δημοσθένης Χριστοφίδης, Νέαρχος Αντωνιάδης, Φειδίας Παρασκευαΐδης, Γεώργιος Αρτέμης, Μιχαήλ Κιτρομηλίδης, Κρίνος Παυλίδης, Φυλλίς Κωφού και Δέσποινα Ευθυμιάδου. Τα πιο δραστήρια μέλη ήταν ο Ροδίων, ο γενικός γραμματέας του «Κοινού Κυπρίων» και οι Νίκος Αντωνιάδης, Δημοσθένης Χριστοφίδης, Γλαύκος Κασουλίδης και Φρίξος Πετρίδης, που αποτελούσαν τη Διοικούσα Επιτροπή. Ως κύριος λόγος της ίδρυσης του «Κοινού Κυπρίων», που έχει σφραγίδα σχεδόν απαράλλακτα αυτήν που υιοθέτησε αργότερα η Τράπεζα Κύπρου, προβάλλεται ο ακόλουθος: «Επειδή οι σημερινές περιστάσεις κι η κατάσταση, που θα δημιουργηθή μετά τον πόλεμο, επιβάλλουν την ανασυγκρότηση και το δυνάμωμα των εθνικών, πνευματικών, οικονομικών και κοινωνικών δυνάμεων της Κύπρου (...)». Αντίστοιχα, από τους «κύριους και πρωταρχικούς σκοπούς» που θα προσπαθούσαν τα μέλη να πετύχουν «με όλα τα θεμιτά μέσα (...) σύμφωνα με τη πραγματικότητα και τις συνθήκες που θα υπάρχουν», επιλέγω τους εξής:

«Α. Τη μελέτη της πνευματικής ζωής της Κύπρου από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερα, με μια οργανωμένη προσπάθεια των διανοουμένων, ώστε να καταδειχθή ο σύνδεσμος του παρελθόντος με το παρόν κι έτσι να δημιουργηθούν προϋποθέσεις για ένα παρόν και ένα μέλλον αντάξιο της ιστορίας μας, των πόθων μας και των ελπίδων που στηρίζει το Έθνος στη Κύπρο σα δυνατό συντελεστή του Νεολληνικού πολιτισμού. Τη μελέτη ακόμα των σημερινών ζητημάτων της Κύπρου και 'κείνων, που θα δημιουργήσουν οι μεταπολεμικές συνθήκες.

Β. Τον αγώνα για το φτειάξιμο μιας ευτυχισμένης, χαρούμενης και υγιούς κοινωνίας χωρίς τα κακά που της κληροδότησαν τα χρόνια της πολύχρονης σκλαβιάς και της υλικής ή πνευματικής φτώχειας.

Γ. την ανύψωση του μορφωτικού επιπέδου του λαού και τη διαφώτιση της Κυπριακής κοινωνίας στις στοιχειώδεις ανάγκες της εθνικής και κοινωνικής ζωής.»

Ανάμεσα στις διάφορες εργασίες που ανέλαβαν τα μέλη ήταν η συγγραφή και η παρουσίαση κυπριολογικών εργασιών, η μετάφραση στα ελληνικά κυπριολογικών βιβλίων και η καταγραφή των βιβλίων για την Κύπρο που υπήρχαν σε δημόσιες ή ιδιωτικές βιβλιοθήκες στην Αθήνα. Μέχρι τον Γενάρη του 1943 έγινε σημαντική εργασία, καθώς στις αθηναϊκές βιβλιοθήκες δούλεψαν τα 20 μέλη σε 9 συνεργεία, με μεγαλύτερο το εξαμελές που εργάστηκε στην Εθνική Βιβλιοθήκη. Η υλοποίηση της πρότασης ήταν εκπληκτική: Στην κατοχική Αθήνα νέοι και νέες Έλληνες Κύπριοι αποδεκτίωσαν χωρίς καμμιά υποχρέωση τις ιδιωτικές και δημόσιες βιβλιοθήκες της πρωτεύουσας για να εντοπίσουν βιβλία για την Κύπρο. Κάτι ανάλογο δεν σκεφτήκαμε συλλογικά να πράξουμε κυβερνήσεις, υπουργεία και Πανεπιστήμια. Το πραγματοποιήσαν εκείνα τα παιδιά της Κατοχής.

Στις 15 Νοεμβρίου 1942 ο Ροδίνας παρουσίασε σε Γενική Συνέλευση του «Κοινού Κυπρίων» την εργασία του «Η Κύπρος κατά την επανάσταση του 1821. Δύο αποκαλυπτικά έγγραφα των Γενικών Αρχείων του Κράτους». Η ανακοίνωση δημοσιεύεται από τον Γιώργο Χατζηκωστή. Περιλαμβάνει και τις δύο εκκλήσεις των Κυπρίων προς τον Καποδίστρια του 1828, που κατόπιν δημοσίευσαν ο Εμμ. Πρωτοψάλτης, ο Ν. Καραπατάκης, κ.ά., και σήμερα είναι πασίγνωστες. Ο πρώτος που φαίνεται ότι τις εντόπισε και τις ανακοίνωσε ήταν ο Ροδίων το Νοέμβριο του 1942, στην Αθήνα. Διαβάζω ένα απόσπασμα από τον επίλογο της ανακοίνωσης: «Ελπίζω και πιστεύω ότι το «Κοινόν Κυπρίων» θα είναι σε θέση κάποτε να παρουσιάσει στον κόσμο την πραγματική Κύπρο του 1821 ευρύνοντας τον κύκλο της εργασίας μας με την συστηματική και οργανωμένη έρευνα σ' όλα τα αρχεία που υπάρχουν κι εδώ και στην Κύπρο. Είναι μια δουλειά, που μας επιβάλλεται απ' αυτό το κύριο και πρωταρχικό σκοπό, που θέσαμε. Οι καλοθελητές της Κύπρου έτσι και μόνο μπορούν να σωπάσουν βλέποντας την παταγώδη πραγματικότητα μέσα απ' τα βάθη της Ιστορίας και των γραπτών ή αγράφων μνημείων».

Μια βδομάδα αργότερα, όπως προνοούσε το σκεπτικό της ίδρυσης του «Κοινού» αλλά και των μαζικών νεολαϊστικών αντιστασιακών οργανώσεων της ίδιας περιόδου, τα μέλη της οργάνωσης εξέδραμαν πεζή

από τους Αμπελόκηπους στη Φιλοθέη, σε μια εκδρομή «Όμορφη και Πελλά», όπως την ανήγγειλε το έμμετρο χειρόγραφο πρόγραμμά της.

Μια άλλη αξιόλογη ενότητα αποτελούν τα σατιρικά φύλλα της χειρόγραφης εφημερίδας «Αστεία Κυπρίων» που μας προσφέρουν πλούτο πληροφοριών για τη δράση του συσσιτίου της Εστίας Κυπρίων, που άρχισε τη λειτουργία του στις 29 Δεκεμβρίου 1941, στη γωνία της Φιλελλήνων 2 με Μητροπόλεως, στο Σύνταγμα. Στην άλλη πλευρά του δρόμου, στον αριθμό 3, στη γωνία Φιλελλήνων με Όθωνος, στεγάστηκαν τα γραφεία και η διαχείριση του συσσιτίου. Για την καλύτερη λειτουργία του συσσιτίου, όπου σιτιζόνταν περισσότεροι από 1000 Κύπριοι, πέρα από την προσφορά εθελοντικής εργασίας από επώνυμες Αθηναίες και Κύπριες κυρίες και δεσποινίδες εργοδοτήθηκαν 15 περίπου πρόσωπα. Εκτός από το εργατικό προσωπικό οι υπόλοιποι ήταν φοιτητές, φοιτήτριες ή πτυχιούχοι του Πανεπιστημίου Αθηνών. Διευθυντής της Διαχειριστικής Επιτροπής διορίστηκε ο γιατρός Γλαύκος Κασουλίδης, ταμίας ο φοιτητής Φρίξος Πετρίδης και αποθηκάριος ο φιλόλογος Ροδίω Γεωργιάδης. Η «Αστεία Κυπρίων» με άφθονη σάτιρα περιγράφει εκείνες τις τραγικές ημέρες και τις αγωνιώδεις προσπάθειες των Κυπρίων φοιτητών και οικογενειών της Αθήνας για φαγητό. Σημειώνω τα πειράγματα προς την Ήβη Χατζηγιάννου, που μόλις είχε ανακοινώσει τους αρραβώνες της με τον Γλαύκο Κασουλίδη και την προσφώνουσαν δεσποινίδα Κασουλίδου, ενώ ο Φρίξος Πετρίδης παρουσιάζεται ως μανιώδης και ειδικός επί του Χρηματιστηρίου. Ο θάνατος και οι κίνδυνοι που παραμόνευε φαίνεται να περιφρονούνται ή να χλευάζονται.

Στον ίδιο τόμο περιλαμβάνονται: Ένα φύλλο του Απριλίου 1933, της χειρόγραφης σχολικής εφημερίδας «Σάλπιγξ» με «ιδιοκτήτη» τον Ροδίωνα, μαθητή του Παγκυπρίου. Τα συγκλονιστικά γράμματα με τον επιθανάτιο αποχαιρετισμό προς τον Ροδίωνα της πρώτης του αγαπημένης, το Νοέμβριο του 1938, που την αρραβώνιασαν οι δικοί της για να την χωρίσουν από αυτόν, και λίγα χρόνια αργότερα πέθανε από μηνιγγίτιδα. Επιστημονικές εργασίες, σίχοι και ένα φύλλο της σατιρικής χειρόγραφης εφημερίδας της Φιλοσοφικής Σχολής, «Ο Ιχθυοκύων». Δημοσιεύεται, τέλος, ο κατάλογος του Κυπριακού εθελοντικού λόχου του ελληνοϊταλικού πολέμου του 1940, το ημερολόγιο της πορείας προς το μέτωπο και της άδοξης επιστροφής, και το αντίγραφο της ημερήσιας διαταγής της 20^{ης} Απριλίου του 1941 με την εύφημη μνεία προς τον εθελοντή στρατιώτη Ροδίωνα Γεωργιάδη, «διότι επέδειξεν ηρωισμόν και

αυτοθυσίαν απaráμιλλον, δίνων ούτω το παράδειγμα εις τους στρατιώτας του, της περιφρονήσεως του θανάτου».

Ο δεύτερος τόμος περιλαμβάνει φροντιστηριακά μαθήματα του Ροδίωνα, περιλήψεις του μαθήματος της Ιστορίας για το Γυμνάσιο και προετοιμασίας για το Πανεπιστήμιο, την ανακοίνωσή του με τίτλο «Η Κύπρος κατά την επανάσταση του 1821», και την τελευταία του εργασία της 4^{ης} Ιανουαρίου 1943 με τίτλο «Κυπριώτες αγωνιστές για τη λευτεριά της Αθήνας». Δυο βδομάδες αργότερα ο Ροδίων συνελήφθηκε από τους Γερμανούς και ξεκίνησε η μαρτυρική του πορεία. Στον ίδιο τόμο περιλαμβάνονται οι μελέτες του Ροδίωνα «Κύπρος η ελληνική νύμφη της Μεσογείου», «Η Κύπρος ύστερα από τα Οκτωβριανά του 1931. Γεγονότα και συμπεράσματα», «Εκπαίδευση και σχολεία στην Κύπρο», σχόλια πάνω στα κείμενα του Αγίου Νεοφύτου και «Λαογραφικά για τον τοκετό». Ακολουθεί η πολυσέλιδη μετάφραση του έργου του Stanley Casson «Η Κύπρος κατά την αρχαιότητα», που αυτή και μόνο αποδεικνύει την ασίγαστη ερευνητική φλόγα του νεαρού Κύπριου φιλόλογου.

Εάν οι δύο τόμοι στους οποίους αναφερθήκαμε αναδεικνύουν ένα πρόωρα χαμένο προικισμένο πνευματικό άνθρωπο, που οπωσδήποτε θα άφηνε τη σφραγίδα του στην κατοπινή ιστορία της Κύπρου, εάν δεν χανόταν τραγικά στο ναζιστικό κρεματόριο του Βραδεμβούργου, ο τρίτος τόμος είναι μια μεγάλη κληρονομιά προς την ιστορία της Κύπρου: Περιλαμβάνει 414 έγγραφα με πληροφορίες για περισσότερους από 500 Κύπριους αγωνιστές του 1821, όπως τα αντέγραψε ο Ροδίων, με τη βοήθεια ή τη συνεργασία, αν προτιμάτε, του Πάνου Λεβέντη, φοιτητή της Φιλοσοφικής και του αδελφού του, Μιλτιάδη Γεωργιάδη. Τα έγγραφα αυτά εντοπίστηκαν στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, αντιγράφηκαν μεθοδικά, όπου υπήρχαν αναφορές σε Κύπριος, Κυπριώτης, Κυπραίος, κ.ο.κ., και ετοιμάζονταν για επεξεργασία. Όταν συνελήφθη ο Ροδίων σε ένα αγωνιώδες γράμμα του από την Αίγινα, ζήτησε από τη μητέρα του να φροντίσει να διαφυλάξει τη δουλειά του στα Αρχεία. Ήταν η μεγάλη του έγνοια. Τα έχουμε σήμερα στη διάθεσή μας, σχεδόν εβδομήντα χρόνια από τότε, σε μια εποχή που είναι της μόδας η συζήτηση για το γράψιμο της «νέας Ιστορίας», με όλες τις ακραίες γραφικότητες που παρακολουθούμε. Οι γνώσεις που μας κομίζουν τα έγγραφα της έρευνας του Ροδίωνα είναι εκπληκτικές, αποτελούν ένα πολύτιμο corpus πηγών για την ποικιλόμορφη συμμετοχή της Κύπρου στον αγώνα της παλιγγενεσίας του 1821. Σημειώνω τους ατελείωτους καταλόγους

ονομάτων και το ότι παρακολουθούμε την επανάσταση, όπως ήταν: Ηρωισμοί, θυσίες τα απελευθερωτικά σχέδια για την Κύπρο και τους ηρωϊκώς πεσόντες, αλλά και φόννοι, κλοπές, δολοπλοκίες και ανακρίσεις. Από τα πιο σημαντικά, ένα γράμμα του Χαράλαμπου Μάλη, του Σεπτεμβρίου 1824 προς το υπουργείο Εσωτερικών που ζητά να δοθεί ένα σπίτι στο Ναύπλιο εις τους Κυπρίους, «διά να ενεργούν τις υποθέσεις της Κύπρου». Είναι μια πολύτιμη συλλογή εγγράφων για την οποία θα ευγνωμονούμε τον αγλαόκαρπο Ροδίωνα.

Κυρίες και κύριοι, γνωρίζετε, ίσως, ότι ασχολούμαι εδώ και 25 χρόνια με τον κυπριακό εθελοντισμό, τη συμμετοχή των Ελλήνων Κυπρίων στους ελληνικούς απελευθερωτικούς πολέμους και τους δύο παγκοσμίους πολέμους. Ο Ροδίων αποτελεί έναν από «τους ήρωές μου», ένα πρότυπο ερευνητή και πατριώτη που είναι ακατόρθωτο να μοιάσουμε από άποψη εργατικότητας, παραγωγής και πάθους. Πιστεύω ότι με την έκδοση αυτή του Γιώργου Χατζηκωστή αποκαθίσταται στη θέση που του αναλογεί: Εάν για το 1821 την κυπριακή συμμετοχή συμβολίζει η επιβλητική μορφή του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού και στην απελευθερωτική εξόρμηση των Βαλκανικών πολέμων η αντίστοιχη προσωπικότητα είναι ο λεμεσιανός Δήμαρχος Χριστόδουλος Σώζος, που σκοτώθηκε στο Μπιζάνι, πολεμώντας για την απελευθέρωση των «αλυτρώτων αδελφών», ο Ροδίων Γεωργιάδης είναι η μορφή που εκπροσωπεί την Κύπρο στην αντίσταση της υπόδουλης Ελλάδας κάτω από το φασιστικό ζυγό.

Σας ευχαριστώ πολύ